

STATISTIKANÕUKOGU ARVAMUS STATISTIKAAMETI 2017.–2021. AASTA STATISTIKATÖÖDE KOHTA

Statistikanõukogu sai ülevaate Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatöödest 20. mail 2016 ning arutas seda 15. juuni koosolekul.

- 1. Statistikanõukogule esitatud info kohaselt on juba aastaid kestnud olukord, kus riikliku statistika rahastamisel on Rahandusministeeriumi ja Statistikaameti vahel jäänud leidmata toimiv mudel, mis tagaks optimaalse rahastuse Eesti Vabariigi võetud rahvusvaheliste kohustuste (1), teabe riigisisese nõudluse (2) ning riikliku statistika tegemise tõhustamiseks vajalike arendustegevuste (3) vahel. Statistikanõukogu soovib saada selgeid argumente ja põhjendusi, mille alusel on Statistikaameti taotlused tagasi lükatud ning millised on lahendusettepanekud.**

Statistikaameti 2017.–2021. aasta statistikatööde loetelu kajastab Eesti rahvusvahelisi kohustusi ja tarbijate statistikavajadusi 163 statistikatöö näol maksumusega 32,7 miljonit eurot, kuid kulutused on kaetud vaid 156 statistikatööl maksumusega 30,1 miljonit eurot. 2017. aasta statistikatööde loetelu katab tarbijate statistikavajaduse 150 statistikatööga, mille eeldatav maksumus on 6,2 miljonit eurot.

Statistikanõukogu andmetel on Statistikaamet esitanud Rahandusministeeriumile lisaelarve taotluse, et finantseerida aastatel 2017–2021 Euroopa Liidu (edaspidi EL) määruse alusel tehtavaid statistikatöid 0,7 miljoni euro väärtuses, sellest 2017. aastal 100 100 euro väärtuses („Äriteenuste tootjahinnaindeks“, „Keskonnakaitsekulutuste arvepidamine, makrotasand“, „Energia arvepidamine“, „Keskonnakaitsekaupade ja -teenuste sektori arvepidamine“). Riigisisese tellimuse alusel tehtavate statistikatööde jaoks on tarvis lisaraha 1,9 miljonit eurot, sellest 2017. aastal 536 100 eurot (vt lisa tabel 1). Ühtki neist taotlustest Rahandusministeerium ei toetanud ega esitanud ka selgitusi, miks need ettepanekud arvestamata jäeti.

Lisataotlus ei sisaldanud uue projekti „Aruandlus 3.0“ arendamise ja elluviimisega seotud rahastamisvajadust, mis on Statistikaameti hinnangul 555 000 eurot aastatel 2017–2019 ning 2016. aastal tarbijate esitatud ettepanekuid statistikatööde kohta hinnangulise maksumusega vähemalt¹ 619 800 eurot. See suurendab vajaduste ja eelarve erinevust veelgi.

- 2. Statistikatööde loetelu ei kajasta suurt hulka Eesti tarbijate ettepanekuid, kuigi statistikanõukogu juhtis juba eelmises arvamuses tähelepanu vajadusele suurendada riigisiseste tellijate ettepanekute alusel tehtavate statistikatööde rahastust. Statistikanõukogu soovib saada Rahandusministeeriumilt ja Statistikaametilt tagasisidet, kuidas plaanitakse vähendada disproportsiooni rahvusvaheliste kohustustega määratud ja Eesti omavajadusest lähtuvate tööde rahastamise vahel.**

---

¹ Summa ei sisalda kolme ettepaneku maksumust, sest töö maht on veel täpsustamisel.

Statistikatööde loetelu ei kajasta finantseerimise puudumise tõttu mitmeid uute statistikatööde algatamiseks ja olemasolevate täiendamiseks tehtud tarbijate ettepanekuid (laekus 36 ettepanekut) eeldatava maksumusega 619 800 eurot. Tarbijate ettepanekutega on võimalik tutvuda esitatud ettepanekute tagasiside kaudu Statistikaameti [veebilehel](#).

Ettepanekute mitteametamise peamine põhjus ei ole nende ebapiisav põhjendatus, vaid statistika-vajaduse katteks oleva eelarveraha vähesus. Sellises olukorras tuleb Statistikaametil eelistada Euroopa Liidu määruste alusel tehtavaid töid. Statistikaameti vastavuse hindamine Euroopa statistika tegevusjuhisele näitas, et Eesti riikliku statistika programmist hõlmab Euroopa Liidu määrustega kindlaks määratud kohustuslik osa ligikaudu 90%.

3. Statistikanõukogu hinnangul on vaja projektile „Aruandlus 3.0“ riigieelarvest lisarahastust (Statistikaameti hinnangul oleks täiendavalt vaja projekti juurutamise etapis ca 555 000 eurot aastatel 2017–2019) ning see ei peaks toimuma tarbijatele oluliste statistikatööde ärajätmise arvelt. Sellelaadsete arendusprojektide rahastamise otsused tuleks siduda projekti edukuse määraga ehk tulevase potentsiaalse säästlikkuse ning saavutatud tõhususega, sest eeldatavasti annab „Aruandlus 3.0“ riigi kui terviku jaoks pikemas perspektiivis rahaliselt mõõdetava kokkuhoiu. Kahjuks ei ole statistikanõukogule esitatud sellelaadset analüüsi.

Statistikanõukogu soovib taas kord esile tuua oma varasemates arvamustes esitatud seisukoha, et statistikatöö „Andmekogude laialdasem kasutamine“ on pikaajaliselt väga olulise mõjuga halduskoormuse vähendamisele, kuid endiselt puudub selle töö tegemiseks rahastus. Projekt „Aruandlus 3.0“ täidab küll osaliselt sama eesmärgi, kuid selle elluviimiseks vajalikeks suuremahulisteks ettevalmistustöödeks ei ole samuti SA-le eelarves rahastust kinnitatud.

Sisuliselt ei ole rahastust ühelgi arendusprojektile, mis tagaks tulevikus riikliku statistika tegemise otseste kulude kokkuhoiu, vähendaks andmeesitajate halduskoormust ning looks uued võimalused teadmuspõhiseks poliitikakujundamiseks (nt parandades oluliselt piirkondliku statistika tegemist, mille abil saaks paremini kujundada lahendusi ka käimasoleva haldusreformi elluviimiseks).

Samuti rõhutas statistikanõukogu juba eelmise aasta arvamuses, kuivõrd oluline on viia ellu statistikatöö „Aegridade taastamine“. Statistikanõukogu toetab ka sel aastal selle statistikatöö rahastamist aastatel 2017–2018, sest peab seda põhjanevalt oluliseks Eestis toimuvate pikaajaliste arengute kirjeldamisel nii tervishoius, hariduses, sotsiaalkindlustuses, rahvastikus, majanduses kui ka teistes valdkondades. Taastatud aegread avaldataks statistika andmebaasis, st tehtaks ühiskonnas kõikidele kättesaadavaks. Vähetähtis ei ole ka asjaolu, et sel moel oleks võimalik „Eesti Vabariik 100“ kontekstis statistiliselt ühendada tänapäev Eesti riigi minevikuga.

4. Statistikanõukogu juhib Rahandusministri tähelepanu vajadusele pidada arvestust, milliste ELi õigusaktide heakskiitmisega on Rahandusministeerium (ja teised ministeeriumid) võtnud riigile kohustuse statistikat esitada. Niisugused ressursivajadused tuleb kajastada

riigieelarves arvestuslikena või võtta kohe arvesse riigieelarve strateegias. Grandid ja muud toetused, mida EL ja teised rahvusvahelised organisatsioonid annavad, on mõeldud uute, edaspidi ELi määrusega kohustuslike statistikatööde väljaarendamiseks, mitte nende püsivaks rahastamiseks.

Euroopa Liidu õigusaktidest tulenevalt on näiteks aastatel 2017–2021 alustatud grantide toel statistikatööde „Keskkonnakaitsekulutuste arvepidamine, makrotasand“ ja „Energia arvepidamine“ arendamist. Sarnase põhimõttega on ka Norra finantsmehhanismi abil algatatud soolise palgalõhe meetodika arendamine ja analüüs (statistikatöö „Palgaerinevuste parem kättesaadavus“), mis on Eesti konteksti arvestades eriti oluline. Selle töö jätkumine on statistikanõukogu hinnangul eriti perspektiivikas, sest võimaldab vähendada ka ettevõtete halduskoormust ning toetab registripõhise rahva ja eluruumide loenduse andmevajadust. Projekti varasemate aastate Norra rahastuse üks eeldus oli tehtava töö jätkusuutlikkus, st et pärast projekti lõppemist jätkatakse tegevuste elluviimist (sh meetodika edasiarendused).

Kokkuvõttes ootab statistikanõukogu Rahandusministeeriumilt ja Statistikaametilt riikliku statistika edasise rahastamise lahendusettepanekuid, mis võtavad arvesse eespool tõstatatud küsimusi.

Lisa

Tabel 1. Rahaliste vahenditeta statistikatööd, 2017–2021
(Statistikaameti hinnangud, tuhat eurot)

Statistikatöö nimetus	Aasta					Õiguslik alus
	2017	2018	2019	2020	2021	
Äriteenuste tootjahinnaindeks	23	23	23	23	23	EL määrus
Keskkonnakaitsekulutuste arvepidamine, makrotasand	10	10	10	10	10	EL määrus
Keskkonnakaitsekaupade ja -teenuste sektori arvepidamine	37,1	37,1	37,1	37,1	37,1	EL määrus
Energia arvepidamine	30	30	30	30	30	EL määrus
Põllumajandusloendus	—	—	—	250	—	EL määrus
Aegridade taastamine	66	20	—	—	—	Riigisisene tellimus
Uute andmeallikate kasutuselevõtmine	97	97	97	97	97	Riigisisene tellimus
Euroopa vanemaealiste uuring	348,1	56,1	350	60	350	Riigisisene tellimus
Palgaerinevuste parem kättesaadavus	25	25	25	25	25	Riigisisene tellimus
Kokku lisataotluses	673,3	298,2	572,1	532,1	572,1	
Aruandlus 3.0	222	222	148	37	37	Riigisisene tellimus
Tarbijate ettepanekud, 2016	619,8					Riigisisene tellimus
KOKKU	1478	520,2	720,1	575,1	720,1	